

Molnár András¹

**Mítoszrombolás a jogtudományban – Oliver Wendell Holmes újragondolva
(Recenzió Albert W. Alschuler Law Without Values
című könyvéről)²**

Oliver Wendell Holmes, az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának egykori bírása ikonikus alaknak számít hazája jogásztársadalmában. Holmes a XX. század eleji progresszív gondolkodás, valamint a jog és a társadalmi tények közelítése élharcosának számít; ítéletei, különvéleményei a társadalmi többség akarátának tiszteletben tartását, a szólásszabadság minél szélesebb körű kiterjesztését hirdetik, elszánt tanítványai, követői – élükön Felix Frankfurterrel – gondoskodtak róla, hogy neve ne merüljön feledésbe. A jogász hivatás iránti elkötelezettsége példaértékűnek számít minden jogászgeneráció számára. Mindehhez impozáns külsőségek – a korszakban szokatlannak számító testmagasság, átható tekintet – is társultak, így a külső és belső tulajdonságok együtteséből olyan jogászlegenda született, amelyhez csak John Marshall, a Legfelsőbb Bíróság első elnöke hasonlítható.

Holmes nemcsak előremutatónak tartott ítéletei, de a jogelméletre tett hatása miatt is ismert. *The Common Law* címet viselő, 1881-ben kiadott vaskos monográfiája³ megadta számára a belépőt a tudományos közösségbe. A mű történeti, szociológiai és formalista szemléleteket kombináló megközelítésmódját mindmáig újító erejűként értékelik a kor jogi gondolkodásának kutatói. 1897-ben megjelent, *The Path of the Law* című tanulmányában⁴ megelőlegezi a jogi realizmus tanait. A jognak a „rossz ember” szemszögéből való vizsgálata révén Holmes egy szemléletes és emlékezetes példával járult hozzá ahhoz, hogy a jogtudomány figyelmét jobban ráirányítsa a jog tényleges érvényesülésére, követettségére.⁵ A megjegyzés, miszerint jog racionális vizsgálata a jövőben a gazdaságtan és a statisztika szakértőinek feladata lesz,⁶ a jog gazdasági elméletének előzményeként is felfogható.

Holmes szavait többnyire pozitív kontextusban szokás idézni a szakirodalomban. Annál meghökkentőbb ezért Albert Alschuler, a chicagói egyetem oktatójának kötete, mely nem titkolt módon egyfajta „mítoszromboló” cézzel íródott. Alschuler szerint Holmes személyét és munkásságát messzemenően túlértékeli a szakmai közösség, miközben negatív tulajdonságairól nem tesznek említést. Tömör művének célja az, hogy megingassa azt a felfogást, amely Holmest tudományos, szakmai és morális vonatkozásban egyaránt egyfajta bálványnak tekinti.

Alschuler munkája kilenc fejezetre tagozódik. Általánosságban az mondható el, hogy mindegyik fejezet más szempontból veszi kritikai elemzés alá Holmes életét, munkásságát. Az első fejezet Holmes gondolatait kora kontextusában igyekszik elhelyezni. A szerző Holmes értékszkeptizmusát állítja középpontba, és arra keresi a választ, hogy a korabeli értékszkeptikus irányzatok közül melyikbe sorolhatók Holmes nézetei. Meglátása szerint a

¹ Egyetemi tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Jogbölcseleti és Jogszociológiai Tanszék

² The University of Chicago Press, Chicago, 2000, ix, 325 o.

³ Holmes, Oliver Wendell: *The Common Law*. Little, Brown, and Company, Boston, 1881.

⁴ Holmes, Oliver Wendell: *The Path of the Law*. In *Harvard Law Review*, Vol. 10, Issue 8, 1897, 457-478. o.

⁵ Az amerikai szociológiai jogi gondolkodás elterjedéséhez lásd még: Nagy Zsolt: Szociológiai jogelmélet vagy jogszociológia? In Frivaldszky János – Pokol Béla (szerk.): *Rudolf von Jhering és jogelméletének hatása*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2011, 193-209. o.

⁶ “For the rational study of the law the black-letter man may be the man of the present, but the man of the future is the man of statistics and the master of economics.” Holmes 1897: 469. o.

XIX-XX. század fordulóján kialakult értékszkepticizmus két iránya különíthető el.⁷ Az első, mérsékeltebb vonal a pragmatikus utilitarizmus. Ez az irányzat minden jelenséget aszerint értékeli, hogy hozzájárult-e a közjó növekedéséhez vagy sem, és semmilyen értéket nem tekint abszolútnak. A második értékszkeptikus irányzat a nyers hatalomelmélet, amelynek értelmében a pusztá hatalmi helyzet bármilyen döntést legitimál – morális értékekre tekintet nélkül –, a jog pedig ebből következően nem több, mint a hatalom birtokosainak döntése. Alschuler ez utóbbi irányzathoz sorolja Holmest, aki szerint például nem léteznek elidegeníthetetlen jogok, csak olyanok, amelyekért egy adott tömeg megharcol.⁸ Meglátása szerint Holmes ezért nem adott többletet a jogtudományhoz, inkább elvett belőle valamit – az igazságosság keresését.⁹

A második fejezet Holmes hatalomközpontú filozófiájára fókuszál. Alschuler rámutat arra, hogy Holmes filozófiája nihilistának tekinthető, nem fedezhető fel benne semmilyen alapvető érték. A szociáldarwinistákkal együtt vallotta, hogy az élet küzdelem, amelyben az erősebbek fennmaradnak, az alkalmazkodni képtelenekre pedig pusztulás vár. Hitvallása szerint az életnek nincs önmagában vett értelme, célja, azt az ember maga kell, hogy kitöltse, leginkább azzal, hogy bármit tesz, azt szenvedéllyel és teljes odaadással teszi.¹⁰ Az ún. „abszolút értékek” nem egyebek, mint olyan meggyőződések, amelyeknél a korlátozott megismerésre kényszerített ember nem tud jobbat felmutatni (ezt fejezte ki Holmes tömören a „*can't help*” kifejezéssel).¹¹ Nyilvános beszédeiben elesett katonatársait a szenvedélyes küzdelem példaképeként méltatta, idealizálta a háborút, és az étellel állította analógiába. Egyik híres beszédében arról szónokolt, hogy egy-egy túl elszántan gyakorló sportoló halála szükséges veszteség, amely elkerülhetetlenül együtt jár a nemzet jobbá tételével. Az eugenika lelkes híve volt, aki nem tartotta ördögtől valónak az életképtelenek tevőleges kiiktatását.

A könyv harmadik fejezete Holmes személyes kapcsolatait tárgyalja. A források alapján megállapítja, hogy Holmes személyes kapcsolatai meglehetősen szegényesek voltak. Kortársai, ismerősei szerint visszahúzó, magának való volt, leginkább a munkájára koncentrált, sőt, magatartása olykor az elvtelen karrierizmustól sem állt távol.¹²

A negyedik fejezetben Alschuler Holmesnak a harcmezőn való megváltozását elemzi. Rámutat arra, hogy a polgárháború előtt Holmes lelkesedett az abolicionizmus ügyéért, több ismerőse, barátja a felszabadítás elkötelezett híve volt. A Dél ellen vívott háborút morális kereszties hadjáratnak tekintette, melyben természetesen Észak képviselte a „helyes” oldalt.¹³ Miután több súlyos sérülést szerzett, és nem egy alkalommal megtapasztalta a közvetlen életveszélyt, e meggyőződése szertefoszlott, helyét a kötelesség és az odaadás iránti hódolat vette át. Ekkor már az ügy tartalma mellékessé vált, megítélése szerint az egyetlen dolog, ami a motiválásra alkalmas, a katona rendíthetetlen kötelességtudata, az a törekvés, hogy az adott helyzetben az illető a maximális teljesítményt fejtsse ki.¹⁴ Ez a gondolat aztán – mint a fentebb írtak alapján látható – Holmes egész világlátását meghatározta, innen eredeztethető professzionalizmusa és a küzdelemben alulmaradtak iránti részvét teljes hiánya.

Az ötödik fejezet Holmes bírósági ítéleteit dolgozza fel kritikai élel. A szerző részletekbe menően tárgyalja az általános tézist, miszerint Holmesnak az élet minden szegmensében küzdelmet feltételező szociáldarwinizmusa, valamint nyers hatalomelmélete befolyásolta ötvenéves bírósági karrierjét is. Megítélése szerint Holmes bírói véleményei ebből

⁷ Alschuler: i. m. 2. o.

⁸ “You respect the rights of man—I don't, except those things a given crowd will fight for—which vary from religion to the price of a glass of beer.” Howe, Mark DeWolfe (ed): *The Holmes-Laski Letters – The Correspondence of Mr. Justice Holmes and Harold J. Laski*. Harvard University Press, Cambridge, 1953, 948. o.

⁹ Alschuler: i. m. 10. o.

¹⁰ Alschuler: i. m. 20-23. o.

¹¹ Alschuler: i. m. 24. o.

¹² Alschuler: i. m. 33. o.

¹³ Alschuler: i. m. 42. o.

¹⁴ Alschuler: i. m. 47-48. o.

a szempontból következetesnek mondhatók. Alschuler elkülönítve tárgyalja azokat a kérdéseket, amelyek kapcsán Holmes álláspontja nem állta ki az idő próbáját, és azokat, amelyek az utókor ítélete szerint is tartósnak bizonyultak. Az első kategóriába sorolhatók a következő problémák kapcsán kifejtett álláspontok: kiváltság biztosítása azon az áron, hogy valaki lemond valamilyen alkotmányos jogáról, az állami immunitás, a *state action*-doktrína,¹⁵ egy adott tagállam polgárának perelhetősége más tagállam jogszabálya alapján, az állam adóztatási hatalma, valamint a faji egyenlőség.¹⁶ Az „időtálló” doktrínát a bírói önmegtartóztatás preferálása jelenti.¹⁷ Alschuler összesen négy témakört veséz ki e körön belül. A két legfontosabb természetesen a gazdasági beavatkozás megengedhetősége és a szólásszabadság határainak kijelölése. A szerző hangsúlyozza, hogy Holmes progresszívnek tekintett bírói véleményei valójában csak a túlélésért való parttalan küzdelem szociáldarwinista paradigmájára épülnek. Utal rá, hogy Holmesnak nem volt kifogása például az „osztályalapú törvényhozással” (*class legislation*), vagyis az olyan jogszabályalkotással szemben, amely arra irányul, hogy egy meghatározott társadalmi rétegtől erőforrásokat vonnak el egy másik réteg javára. Holmes korában az ilyen jogalkotás alkotmányellenesnek tekintése általános volt, egyes nézetek szerint erre vezethető vissza a sokat bírált *Lochner*-ítélet is,¹⁸ melyben a Legfelsőbb Bíróság alkotmányellenesnek ítélte New York állam törvényi rendelkezését, amely napi tíz órában határozta meg az – egyébként kétségkívül nehéz körülmények között dolgozó¹⁹ – pékek munkaidejét.²⁰ Ez az eredmény természetesen a legtöbb ember igazságérzetével összhangban áll, ugyanakkor Alschuler rámutat, hogy Holmest egyáltalán nem igazságérzete vezérelte különvéleménye megírásában, hanem a társadalmi harcok érinthetlenségének elve.

A szólásszabadság határainak kijelölése kapcsán evidens módon megemlíthető két precedens: a *Schenck v. United States*,²¹ melyben Holmes kidolgozta a „*clear and present danger*”-formulát, valamint az *Abrams v. United States*,²² melyben különvéleményt fogalmazott meg, és a szólásszabadság lehető legszélesebb kiterjesztése mellett érvelt azon az alapon, hogy a különböző gondolatokat hagyni kell érvényesülni az eszmék piacán. Ez utóbbi döntés kapcsán Alschuler ismét rámutat, hogy minden érdeme mellett e döntés is Holmes harc iránti hódolatát és végletes szkepticizmusát tükrözi.

Emellett a fejezet kitér két, a közvélemény előtt kevésbé ismert kérdéskörre: a különböző tagállami polgárok közötti jogvita szövetségi bíróságok általi elbírálására, valamint a büntető igazságszolgáltatásra. Mindkét esetben Holmes hatalomelméletével látja magyarázhatónak az utókor által egyébként szentesített végeredményt.²³

A hatodik fejezet Holmes tudományos munkásságának első mérföldkövét, a *The Common Law* című monográfiát állítja középpontba. A fejezet két megállapítást tesz a mű tudományos értéke kapcsán: egyrészt egyáltalán nem rendelkezik olyan nagy újdonságértékkel, mint azt méltatói állítják, másrészt pedig kétségbe vonható az az intellektuális kiválóság, amellyel gyakran felruházzák. A szerző rámutat arra a – Holmes kutatói számára egyébként nem ismeretlen – tényre, hogy a Langdell ellen intézett éles kritika ellenére Holmes nézetei

¹⁵ E problémakör lényegének bemutatásához lásd például: Molnár András – Téglási András – Tóth J. Zoltán: A magánjogi és az alapjogi érvelések együttélése – feszültségek és dilemmák. In *Jogelméleti Szemle*, 2012/2. szám, <http://jesz.ajk.elte.hu/molnar50.pdf> (2012. szeptember 14.).

¹⁶ Alschuler: i. m. 53-58. o.

¹⁷ Alschuler: i. m. 58. o.

¹⁸ Ehhez lásd mindenekelőtt: Gillman, Howard: *The Constitution Besieged*. Duke University Press, Durham, 1993.

¹⁹ Lásd: Kens, Paul: *Lochner v. New York: Economic Regulation on Trial*. Kansas University Press, Lawrence, 1998, 6-14. o.

²⁰ *Lochner v. New York*, 198 U. S. 45 (1905)

²¹ 249 U. S. 47 (1919)

²² 250 U. S. 616 (1919)

²³ Alschuler: i. m. 68-69., valamint 81-83. o.

több szempontból emlékeztetnek Langdelléire. Holmes célja a jog átfogó rendszerbe foglalása volt, Langdell pedig nem volt olyan merev formalista, mint ahogy azt az utókor gyakran látja. Ezen túlmenően kiemeli, hogy a Holmes előtti amerikai joggyakorlatot a közhiedelemmel ellentétben nem jellemezte formalizmus.²⁴ A műben fellelhető historicizmus kapcsán arra tér ki, hogy ebben Holmes nagymértékben Maine elméletére támaszkodott.²⁵ A szerződésstanról írottak pedig gyanúsán emlékeztetnek Frederick Pollock brit jogtudós hat évvel a *The Common Law* előtt megjelent monográfiájának téziseire.²⁶

Alschuler számos más kritikus véleményét alapulvéve felhívja rá a figyelmet, hogy a *The Common Law* korántsem tekinthető feltétel nélkül intellektuálisan sziporkázó mesterműnek. A monográfia nyelvezete, fogalmazásmódja nemcsak idejétmúltnak hat a mai olvasó számára, de már például a kortárs Dicey is arról írt, hogy nem állapíthatók meg világosan a mű célkitűzései. Thomas Grey szerint Holmes megfellebbezhetetlen tekintélyként hivatkozik az általa idézett ősi precedensekre, hogy alátámassza a neki tetsző álláspontot.²⁷

Természetesen a *The Common Law* kapcsán is előkerül Holmes hatalomelmélete. Alschuler rámutat, hogy mindenekelőtt Holmes a kártérítési jogról és a szerződések jogáról szóló okfejtéseiben egyértelműen az erősebb joga mellett tör lándzsát.²⁸

Alschuler művének hetedik fejezete Holmes életművének második nagy mérföldkövét, a *The Path of the Law* című tanulmányt veszi célba. Több szempontból kritizálja a tanulmány azon megállapítását, hogy a jogot a „rossz ember” szempontjából kell szemlélni. Véleménye szerint a társadalom nem osztható kizárólag „rossz” emberekre, akik tudni akarják, hogyan dönt a bíróság, ha meghatározott magatartást tanúsítanak egy adott helyzetben, illetve „jó” emberekre, akiknek nincs dolguk a törvénnyel. Ellenkezőleg, a társadalom legnagyobb részét a „köztes” szférába sorolható emberek alkotják, akiknek mindennapi életük zavartalan menetéhez szükségesek bizonyos útmutató jellegű szabályok, például azok, amelyek meghatározzák, melyik sávban kell közlekedni, vagy hogy hol lehet parkolni.²⁹ A szemlélet tehát, hiába igyekszik az átlagos címzett szemével megközelíteni a jogot, félrevezető képet ad.

A „rossz ember”-teória Alschuler szerint több más sebből is vérzik. Ha Holmes valóban a jog átlagos „fogyasztója” szemszögéből kívánta volna leírni a jog mibenlétét, célszerűbb lett volna nem azt állítania, hogy a jog az a döntés, amelyet a bíróság várhatóan meghoz, hanem azt, hogy a jog a seriff várható cselekménye, elvégre a polgárok az ő intézkedéseivel találkoznak a leginkább testközelből. Alschuler szerint azonban ez a meghatározás nem hangzana olyan jól, hiszen nagyobb hangsúly van az önkényen, hiányzik a bíróság fogalmában rejlő elfogulatlanság, távolságtartás.³⁰

A szerző azt is Holmes szemére veti, hogy nem határozza meg pontosan, mit ért bíróságok alatt. Alschuler szerint a bíróság nem tekinthető pusztán egy szervnek, amely érvényre juttat adott döntéseket, hanem bizonyos egyéb fogalmak is kapcsolódnak hozzá, mint például egy meghatározott szerep, valamilyen eljárás, valamint a legitimáció.³¹

Végül a szerző foglalkozik a jog és az erkölcs szétválasztásával is Holmes elméletében. A jól ismert Hart-Fuller vitát ismertetve Fuller álláspontjára helyezkedik, és amellet érvel, hogy az államhatalmi normák jogi minőségéhez hozzátartoznak bizonyos eljárási sajátosságok is, mint például a megismerhetőség vagy a visszaható hatály kizárása. Ezen az alapon bírálja Holmes markánsan pozitivistá felfogását.³²

²⁴ Alschuler: i. m. 96. o.

²⁵ Alschuler: i. m. 104. o.

²⁶ Alschuler: i. m. 123. o.

²⁷ Alschuler: i. m. 105. o.

²⁸ Alschuler: i. m. 121, valamint 124. o.

²⁹ Alschuler: i. m. 149-150. o.

³⁰ Alschuler: i. m. 145. o.

³¹ Alschuler: i. m. 141. o.

³² Alschuler: i. m. 150-158., valamint 172-180. o.

A nyolcadik fejezet Holmes nimbuszának kialakulását mutatja be. A szerző rámutat arra, hogy Holmes híréhez részben személyes tulajdonságai – látványos alkata, megragadó stílusa –, részben tanítványai lelkesedése, részben pedig az az igény járult hozzá, hogy a progresszív oldal találjon magának egy olyan személyt, akinek tekintélye súlyt ad törekvéseinek. Az egyébként is hiú és dicséretre fogékony Holmes minden szempontból kiválóan alkalmasnak tűnt e szerepre, és nem tiltakozott, amikor követői levelekben magasztalták, vagy nyilvános kijelentéseikben őt nevezték szellemi elődjüknek, példaképüknek.

A kilencedik, egyben utolsó fejezetben Alschuler az igazságosságnak a jogtudomány részéről való figyelembevételével érvel. Álláspontja szerint a XX. századdal egy értékvesztett jogi gondolkodásmód vált uralkodóvá a nyugati világban, és Holmes is ennek részese. Holmesnak nagy szerepe volt abban, hogy az amerikai jogi gondolkodásból kivesszen a természetjog – ez is volt a célja –, és bár ez az eredmény nélküle is bekövetkezett volna, ennek több káros hatása lett, mint haszna.³³

A cikkének végén olvasható olvasmányajánlóban Kelvin O'Kelly a következőképpen jellemzi Alschuler könyvét: „[s]zellemes és alapos, ám nem egetverően eredeti bálványdöntögetés.”³⁴ A könyvet elolvasva egyet lehet érteni ezzel a megállapítással. A szerző által felsorakoztatott tények nem ismeretlenek Holmes életművének kutatói számára sem, mi több, a rendkívül bőséges (összesen 112 oldalas) jegyzetapparátusban rendre hivatkozik is a legavatottabb szaktekintélyekre. Inkább a Holmes életéhez kötődő tények elrendezése az új: Holmes kifejezetten negatív alakként jelenik meg, aki nemcsak személyét tekintve volt ellenszenves, de a szakmában megszerzett hírneve is inkább a körülmények szerencsés együttállásának, mint saját valódi érdemeinek köszönhető. Az első néhány fejezetet olvasva olykor felmerülhet az aggály, hogy a mű nem több közönséges személyeskedésnél, ám a kifejezetten Holmes szakmai pályafutásához köthető fejezetekben a szerző bizonyosságát adja annak, hogy ennél jóval többről van szó. Két kritikai megjegyzés ugyanakkor elkerülhetetlen.

A szerző néha kontextusukból kiragadva idéz bizonyos mondatokat, melyek csak e kiragadott mivoltukban terhesek Holmesra nézve. Erre konkrét példa egy idézet az *Adkins v. Children's Hospital*-ítéllethez fűzött különvéleményből. Eszerint „[a] tizenkilencedik alkotmánykiegészítésnél több kell ahhoz, hogy meggyőzőn, nincsenek különbségek a férfiak és a nők között.”³⁵ Az idézettel a szerző Holmes nőellenességét támasztja alá.³⁶ Az Alschuler által bemutatott körülmények összességében kétségtől alkalmasak ezen állítás igazolására, azonban a szóban forgó idézetet több szempontból sem szerencsés abban a formában idevonni, ahogy ő tette. Egyrészt önmagában annak állításából, hogy a nők és a férfiak között különbség van, nem sok következtetés vonható le az ezt állító értékvilágát illetően. Másrészt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az *Adkins*-ügy az 1920-as és '30-as évek „konzervatív” Legfelsőbb Bíróságának egy éles alkotmányértelmezési vitákat tükröző terméke.³⁷ Az ügy tárgya egy kongresszusi törvény volt, mely felhatalmazott egy háromfős bizottságot, hogy Washington D. C. területén ellenőrizze a nők és kiskorúak béreit, foglalkozásonként megszabva a megfelelő minimálbér mértékét. A törvény szociális jellegű jogalkotásnak tekinthető, mely éppen arra irányul, hogy a munkaerőpiacon kiszolgáltatottabb helyzetben lévő csoportok alkupozícióját erősítse, számukra védelmet biztosítson. A különbségek, melyeket Holmes Alschuler szerint kifogásolható módon hangoztatott, a munkaerőpiaci alkuképesség terén álltak fenn, és a

³³ Alschuler: i. m. 193-194. o.

³⁴ “A witty and solid but not terribly original exercise in iconoclasm.” O'Kelly, Kelvin: War by Other Means: Oliver Wendell Holmes and the Law. In Experience, Vol. 15, Issue 1, 2004, 21. o.

³⁵ 261 U. S. 569-570 (1923)

³⁶ Alschuler: i. m. 17. o.

³⁷ Lásd bővebben: Molnár András: Érvelési minták a „Lochner-bíróság” munkaidő- és minimálbér-szabályozás alkotmányosságát vizsgáló döntéseiben. In: Jogelméleti Szemle, 2009/4. szám, <http://jesz.ajk.elte.hu/molnar40.mht> (2012. szeptember 14.).

jogalkotó ezt kívánta kompenzálni. Természetesen a Kongresszus álláspontja több oldalról vitatható, így például gazdasági szempontból kétséges, mennyire hatékony a minimálbér bevezetése, feminista szemszögből pedig nagy valószínűséggel kritikus pont, hogy az efféle, a nők munkaerőpiaci védelmére irányuló törvények összekapcsolódtak a hagyományos női szerepekkel, és a túlmunkától, illetve az alulfizetettségtől való óvás az anyai, illetve az „erényes női” szerepek fennmaradását segítette elő. Ám ettől függetlenül a szabályozás célja minden bizonnyal széles körben helyeselhető morális szempontból. Ha Holmes idézett kijelentését e kontextusba helyezzük, máris kevésbé tűnik terhelőnek, még akkor is, ha egyébként ő maga irtózott a szociális jogalkotás minden válfajától.

Alschuler személyében is igyekszik diszkreditálni Holmest. Ehhez olyan tulajdonságait tárja fel, amelyeket az átlagember, ha megkérdeznék, nagy valószínűséggel ellenszenvesnek találna. Holmes elvakult karrierizmusa – mely G. Edward White Holmes-életrajzából is nagyon jól előtűnik³⁸ – ennek jó példája. Alschulernél ez a jellemvonás kifejezetten negatív árnyalatot kap, és úgy tűnik, mintha önmagában elegendő volna ahhoz, hogy az olvasó kevésbé értékelje nagyra Holmest. Meglátásom szerint azonban a szerző ezzel egy belső morális minőség alapján tör pálcat Holmes felett, figyelmen kívül hagyva az ember és a társadalom sokszínűségét, és a különböző tulajdonságok különböző körülmények között való előnyét. Az a karrierizmus, amely Holmest is jellemezte, alkalmassá teszi az embert arra, hogy mélyebben elmerüljön a hivatásában, alaposabb ismeretekre tegyen szert, és jobban viselje a szakmai előrehaladással együtt növekvő terheket. A maga nemében ez egy társadalmilag hasznos tulajdonság, önmagában ennek alapján elhamarkodott és egyoldalú dolog ítéletet mondani bárki fölött.

Alschuler munkája bizonyos pontokon kritizálható alkotás, azonban a Holmes korával, magával Holmessel, de akár a jog és erkölcs összefüggéseivel foglalkozó kutatók számára is egyaránt izgalmas anyag. A bőséges jegyzetapparátus gondoskodik róla, hogy a benne foglalt állítások túlnyomórészt megalapozottak legyenek. Hogy az olvasó a mű áttanulmányozását követően kevesebbre fogja-e értékelni Holmest, egyéni megítélés kérdése. Az azonban kétségtelen, hogy a könyv kijózanító erejű, hiánypótló darab, mert azáltal, hogy rámutat Holmes csekély szimpátia kiváltására alkalmas tulajdonságaira, valamint jogi gondolkodásának fonákságaira, hozzájárul ahhoz, hogy árnyaltabb képet kapjunk a jogi gondolkodás történetének egy olyan kimagasló alakjáról, akinek elfogulatlan értékelését lenyűgöző stílusa és az őt övező dicsfény valóban megnehezíti.

³⁸ Lásd pl.: White, G. Edward: Justice Oliver Wendell Holmes: Law and the Inner Self. Oxford University Press, New York, 1993, 202-205. o.

Felhasznált irodalom

- Alschuler, Albert W.: *Law Without Values: The Life, Work, and Legacy of Justice Holmes*. The University of Chicago Press, Chicago, 2000
- Gillman, Howard: *The Constitution Besieged*. Duke University Press, Durham, 1993
- Holmes, Oliver Wendell: *The Common Law*. Little, Brown, and Company, Boston, 1881
- Holmes, Oliver Wendell: *The Path of the Law*. In *Harvard Law Review*, Vol. 10, Issue 8, 1897, 457-478. o.
- Howe, Mark DeWolfe (ed): *The Holmes-Laski Letters – The Correspondence of Mr. Justice Holmes and Harold J. Laski*. Harvard University Press, Cambridge, 1953
- Kens, Paul: *Lochner v. New York: Economic Regulation on Trial*. Kansas University Press, Lawrence, 1998
- Molnár András: *Érvelési minták a „Lochner-bíróság” munkaidő- és minimálbér-szabályozás alkotmányosságát vizsgáló döntéseiben*. In: *Jogelméleti Szemle*, 2009/4. szám, <http://jesz.ajk.elte.hu/molnar40.mht> (2012. szeptember 14.)
- Molnár András – Téglási András – Tóth J. Zoltán: *A magánjogi és az alapjogi érvelések együttélése – feszültségek és dilemmák*. In *Jogelméleti Szemle*, 2012/2. szám, <http://jesz.ajk.elte.hu/molnar50.pdf> (2012. szeptember 14.)
- Nagy Zsolt: *Szociológiai jogelmélet vagy jogszociológia?* In *Frivaldszky János – Pokol Béla (szerk.): Rudolf von Jhering és jogelméletének hatása*. Pázmény Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2011, 193-209. o.
- O’Kelly, Kelvin: *War by Other Means: Oliver Wendell Holmes and the Law*. In *Experience*, Vol. 15, Issue 1, 2004, 17-21. o.
- White, G. Edward: *Justice Oliver Wendell Holmes: Law and the Inner Self*. Oxford University Press, New York, 1993

Felhasznált jogesetek

- Abrams v. United States*, 250 U. S. 616 (1919)
- Adkins v. Children’s Hospital*, 261 U. S. 525 (1923)
- Lochner v. New York*, 198 U. S. 45 (1905)
- Schenck v. United States*, 249 U. S. 47 (1919)